

Hedendaagse smid werkt en recreëert aan huis

'kwalitijd' – en willen die op een goede manier ingevuld zien. Anderzijds is het natuurlijk ook zo dat lang niet alles is veranderd. De ruimte waarin we in Nederland leven is beperkt, zeker in de stad, en de combinatie van wonen en werken bevalt nog steeds goed. Dus wat doen we? We proberen anno nu wonen en werken te combineren met groen en buitenruimte. En lukt dat? Ja, dat lukt.

In stedelijke bebouwing gaan wonen en werken van oudsher heel goed samen. Kan deze traditionele combinatie daarom dienen als een leerzame les uit het verleden? Jazeker, vinden de Amsterdamse architecten Marian van der Waals en Anke Zeinstra. Voor hen geeft het stapelen van functies een meerwaarde bij stedelijke bebouwing. Maar er zitten wel haken en ogen aan.

Wonen en werken ja, maar aandacht voor groen en buitenruimte in de stad, ho maar. Ontspannen in eigen tuin bijvoorbeeld, of speelmogelijkheden voor kinderen, daar deed men vroeger niet aan. Daar was ook helemaal geen tijd voor. Er moest gebuffeld worden, van vroeg tot laat, en verder geen gedoe. Tegenwoordig is dat anders. We hebben meer tijd – noemen dat heel modern

Handen in plaats van handel

In de historische centra van veel steden heb je gigantische woningen met grote tuinen. Denk aan de koopmanshuizen aan de Amsterdamse en Utrechtse grachtengordel. Tegenover deze rijkdom staan de diverse woonlagen tellende 'woonkazernes' voor het armere werkvolk.

In de eerste categorie, de koopmanshuizen, werden wonen en werken doorgaans gecombineerd. Maar op een andere manier dan in de panden waar we het hier over willen hebben.

De opslag van handelswaar in werfkelders of pakhuizen was toch echt andere koek dan de woon/werkcombinatie van kleine zelfstandigen zoals de smid, de leerlooier, de bakker, de slager en al die anderen die vooral met hun handen in plaats van met handel geld moesten verdienen. Zij hadden hun nering op de begane grond – daar werd ook echt gewerkt – en ze woonden daarboven.

'Een plint van werkruimtes kan een nieuw – opgetild – maaiveld worden'

"Dergelijke bedrijfsruimtes en –woningen hadden meestal geen tuin", zegt Marian van der Waals. De bedrijfsruimte was als het ware tot in de tuin doorgebouwd, legt ze uit. Daar bovenop stond het huis, dat lang niet zo groot hoefde te zijn als de bedrijfsruimte daaronder, al was het alleen maar omdat het dan lastig warm te stoken was. Het resterende gedeelte van het 'bedrijfs-haldak', om het zo maar te noemen, lag als het ware 'braak'.

Vertrekpunt

Zie hier het vertrekpunt van Van der Waals en haar collega-architect Anke Zeinstra voor hun aanpak van

stedelijk bouwen. Wonen, werken en recreëren krijgen een gezamenlijke invulling. Waarbij overigens niet steeds één idee of één aanpak wordt gehanteerd, maar juist verschillende ideeën en uitwerkingen op elkaar worden gelegd.

"Een plint van werkruimtes kan een nieuw – opgetild – maaiveld worden met daarop verschillende soorten woningen, inclusief eengezinswoningen met tuinen, of gecombineerd worden met andere niet-woonfuncties, zoals ateliers voor kunstenaars", verklaart Zeinstra. Wat ze oppert is niet alleen een optie, maar ook reeds uitgevoerd. Sterker nog: hun architectenbureau huist er zelf, aan de Donker Curtiusstraat in Amsterdam. Het gehele complex is door Van der Waals/Zeinstra Architecten ontworpen. Met op de eerste verdieping, zeg maar bovenop de plint, een verhoogde straat en kleine voortuintjes voor de bewoners daar. Zo hebben Van der Waals en Zeinstra meer wapenfeiten op hun naam staan op het gebied van meervoudig ruimtegebruik. Variërend van soortgelijke woon/werkcombinaties met tuinen danwel groendaken op de niet bewoonde daken van de onderliggende bedrijfsruimtes, tot een kinderboerderij met een dubbel-functioneel dak waarop de geiten zouden kunnen grazen. "Dergelijke ideeën komen vanzelf", benadrukt Zeinstra. "Bijvoorbeeld omdat je bij nieuwbouw geïnspireerd wordt door een bestaande atmosfeer, of omdat je simpelweg gedwongen

wordt tot meervoudig ruimtegebruik. Vanwege ruimtegebrek bijvoorbeeld, zodat je de parkeerplekken ondergronds gaat aanleggen en voorzieningen treft zodat er tuinen op het dak daarvan gemaakt kunnen worden. Of omdat je stadswoningen wilt bouwen met een meerwaarde terwijl er eigenlijk geen ruimte is voor een tuin. Ook dan ga je de ruimte zo efficiënt mogelijk benutten."

"Het is een feest in dergelijke omgevingen rond te lopen", vult Van der Waals aan. "Tuinen, spelende kinderen, werkende mensen, en dat alles op het dak van een parkeergarage. Het blijft gewoon een uitdaging. Hoogbouw ontwerpen met een eigen groen binnengebied bijvoorbeeld, waarvan je als buitenstaander het bestaan niet vermoedt en waarvan men dan denkt: 'Goh, leuk, wist ik niet.'"

Beperkingen

Een dergelijke benadering van nieuwbouw met verschillende functies in één gebouw is wel veel ingewikkelder, zo weten Zeinstra en Van der Waals inmiddels als geen ander. "Het is lastiger uit te denken, te tekenen en te bouwen", aldus Van der Waals. Om bijvoorbeeld tuinen op het dak van een parkeergarage mogelijk te maken moeten er zwaardere, dikkere vloeren gemaakt worden om het pakket van 40 centimeter dik aarde met planten te kunnen dragen."

Waarom kiezen de beide architecten eigenlijk voor deze toch wat lastige weg, in plaats van de meer commerciële aanpak? "Omdat het gaat om het maken van een interessant stedelijk milieu", aldus Van der Waals, "of omdat de stad er om vraagt. Ik bedoel: in het landelijk gebied liggen de zaken heel anders. Daar is meer ruimte en daarom maak je daar bij voorkeur zoveel mogelijk functies op maaiveldniveau. Simpelweg omdat mensen die daar wonen dat nu eenmaal willen. Omdat in de stad minder ruimte is, creëer je een nieuw maaiveld op een hoger niveau. Zo moet je het ongeveer zien." *L*